

**Programma van maatregelen bij Archeologienota :
Cryns Carrosserie,
Vredebaan 73, Mortsel
(prov. Antwerpen)**

**Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, oktober 2017**

Titel

Programma van maatregelen bij Archeologienota:

Cryns Carrosserie, Vredebaan 73,

Mortsel

(prov. Antwerpen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Cryns Carrosserie

Projectcode

2017J317

Plaats en datum van uitgave

Borgerhout, oktober 2017

Reeks

RVFSA-Rapport, 37

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	3
2. Inleiding	6
3. Onderzoeksvragen.....	6
4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	8
5. Programma van maatregelen.....	9

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

Cryns Carrosserie (17-MOR/VRE-2017J317)

Ligging

Antwerpen, Mortsel,
Vredebaan 73

Kadastrale gegevens projectgebied

Mortsel: 1ste Afd.: Sectie C
Perceelnummers: 67M3, 70M3
Edegem: 1ste Afd.: Sectie A
Perceelnummer: 54V

Bounding Box

X154687,4	Y206894,3
X154697,1	Y206905,6
X154702,4	Y206902,5
X154755,5	Y206961,0
X154734,9	Y206969,1
X154737,3	Y206974,1
X154722,7	Y206980,4
X154726,1	Y206990,2
X154718,7	Y206992,6
X154727,3	Y207017,4
X154722,7	Y207019,1
X154710,8	Y206986,1
X154690,4	Y206996,4
X154628,3	Y206947,2

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied¹

Onderzoek

Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek

Projectcode

2017J317

Opdrachtgever

McDonald's Belgium

Contactpersoon opdrachtgever

Dhr. Kurt De Bisschop

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research & Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126

¹ www.geo.onroenderfgoed.be

Nummer wettelijk depot

Niet van toepassing

Termijn

25 oktober - 31 oktober

Geplande ingreep

Uitbreiding bestaande garage en heraanleg parking.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer en de geplande bodemingrepen meer dan 1000 m² bedragen, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- • Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?

- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

Thesaurus

Bureauonderzoek

2. Inleiding

Het plangebied is gelegen in Mortsel, Vredebaan 73, en wordt heden gebruikt als carrosserie en parkeerplaats. De bestaande bebouwing wordt gedeeltelijk gesloopt en uitgebreid. Tevens wordt de parking heraangelegd en wordt er een infiltratiebekken aangelegd onder de nieuwe parking.

Het doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een stedenbouwkundige vergunning.

Het bureauonderzoek (projectcode 2017J317) werd uitgevoerd door een erkend archeoloog, conform de Code van Goede Praktijk. Tijdens dit bureauonderzoek is nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek werd vervolgens het hieronder geschreven programma van maatregelen opgesteld.

3. Onderzoeksvragen

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Het projectgebied ligt op de flauwe noordelijke helling van de Boomse Cuesta, een hoger gelegen gebied ten zuiden van Antwerpen. Het tertiaire substraat wordt hier gevormd door de zanden van de Formatie van Berchem. Het sterk glauconiethoudende donkergroene tot zwarte zand bevat plaatselijk schelpen en is onderaan kleihoudend. De mariene afzettingen uit het Mioceen komen op de Boomse Cuesta dicht onder het oppervlak voor. De jongere afzettingen zijn grotendeels verdwenen. Door tektonische opheffing verdwijnt gedurende het Tertiair de mariene invloed geleidelijk uit het gebied. Het daaropvolgende Quartair wordt gekenmerkt door een cyclische afkoeling tijdens de verschillende glacialen. Het grootste deel van de quataire afzettingen op de Boompse Cuesta bestaat als gevolg van hellingsprocessen uit herwerkte tertiaire afzettingen. Op de lagere delen van de noordflank, en wellicht ook binnen het projectgebied, komen eolische afzettingen uit het glaciaal (Weichseliaan 115000 – 10000 jaar geleden) voor (profieltype 1). Tijdens het koudste deel van het glaciaal (het Pleniglaciaal) maakte het gebied deel uit van een poolwoestijn, waar wind en water bij gebrek aan

vegetatie vrij spel hadden. In deze periode worden de zogenaamde nat-eolische zanden van het Lid van Wildert (Formatie van Gent) afgezet. Dit zijn zanden die overwegend door wind zijn afgezet, maar deels door sneeuwsmeltwater en hellingsprocessen zijn omgewerkt. Ze kenmerken zich door het voorkomen van leemlaagjes en grindsnoertjes. Tijdens het laatste deel van het Weichseliaan (13000-10000 jaar geleden) verbetert het klimaat en keert de begroeiing terug, waardoor nat-eolische zanden worden vastgelegd. Doordat tijdens twee koude intervallen in het Laat-Glaciaal, de Vroege en Late Dryas, de vegetatie weer verdwijnt, kunnen de zanden lokaal verstuiven en ontstaan stuifzandruggen in het landschap. De stuifzandruggen zijn puur eolisch van oorsprong en vormen de duinzanden van de Formatie van Hechtel.

Tijdens de huidige warme periode (Holoceen vanaf 10000 jaar geleden) keert de vegetatie terug en ontwikkelen zich bodems in het pleistocene sediment. Door het grove en arme moedermateriaal bestaan de bodems op de hogere, droge gronden voornamelijk uit podzolgronden. In het geval van silrijkere afzettingen kunnen ook bodems met textuur B-horizont ontstaan. In de lagere delen van het landschap kan er door hoge grondwaterstanden en de daardoor onvoldoende neergaande waterbeweging geen podzolbodem of textuur B-horizont worden gevormd.

Tot het Interbellum deed het projectgebied dienst als weide, akker, bos of braakliggend terrein. Vanaf het Interbellum is het projectgebied ingenomen door industriële gebouwen en is het in de laatste ongeveer 100 jaar continu onderhevig geweest aan verschillende bodemingrepen ten gevolge van de oprichting, uitbreiding, aanpassing en sloop van de aanwezige constructies en verhardingen.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

De belangrijkste aanwezige cultuurhistorische en archeologische sites in de ruime omgeving van het projectgebied dateren uit de periode vanaf de middeleeuwen tot de 19de eeuw. Het gaat hierbij voornamelijk over hoeves, kastelen en domeinen die vaak een middeleeuwse herkomst hebben en tot in de nieuwe tijd of het heden bleven bestaan. De gegevens zijn vaak afkomstig van historische en cartografische bronnen eerder dan van archeologische bronnen.

De enige echte archeologische site met sporen daterend vanaf de Bronstijd doorlopend tot de middeleeuwen bevindt zich op een geruime afstand (+/- 1500 meter) van het huidige projectgebied. Een belangrijke element in de directe omgeving is Fort V dat deel uitmaakte van de 19de eeuwse Brialmontomwalling en op plusminus 350 meter ten zuiden van het projectgebied is gelegen.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?*

Op basis van de bestudeerde bronnen kan besloten worden dat het projectgebied tot het Interbellum onbebouwd bleef en deel uitmaakte van bos, akker of weidegronden. Hierdoor werden er tot de komst van de industriële bebouwing geen ernstige bodemverstorende activiteiten binnen het projectgebied uitgevoerd. Dit kan voor een goede bewaringstoestand van al dan niet aanwezig archeologisch erfgoed in de vorm van sporensites zorgen.

Echter met de komst van de industriële bebouwing brak een periode aan van verschillende decennia waarbinnen er meerdere bouwactiviteiten konden worden vastgesteld binnen het projectgebied. Er werden nieuwe gebouwen opgetrokken, andere verdwenen en de aanwezige verhardingen werden verschillende malen aangepast. Al deze ingrepen hebben een erg negatieve impact op het al dan niet aanwezige bodemarchief.

We kunnen dus stellen dat het terrein hierdoor een groot deel van zijn archeologisch potentieel heeft verloren. De context waarbinnen eventuele archeologische resten zich bevinden zal grotendeels vernield zijn waardoor de kans op het aantreffen van intacte archeologische sites of resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering gering tot onbestaande is.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

binnen een deel van het projectgebied allicht volledig zal verstoord worden. De zone van de uitbreiding zal ter hoogte van de te voorziene funderingen, nutsleidingen en de beide verputten bijkomende schade aan het bodemarchief veroorzaken. Ook ter hoogte van het infiltratiesysteem zal het bodemarchief volledig vernield worden. Elders zal door de heden reeds aanwezige verstoringen de impact op het bodemarchief beperkt blijven.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van het huidig beschikbare bronnenmateriaal kan besloten worden dat er voldoende informatie beschikbaar is om te kunnen concluderen dat er geen vervolgonderzoek nodig is. Het is niet uitgesloten dat er zich geen archeologische resten binnen het projectgebied meer kunnen bevinden. Echter op basis van de beschikbare gegevens, kan geconcludeerd worden dat de direct bedreigde oppervlakte te klein is om bijkomende onderzoeken te verantwoorden en dat het bodemarchief door recentere ingrepen reeds grotendeels werd beschadigd.

4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Op basis van de bestudeerde bronnen kan besloten worden dat het projectgebied tot het Interbellum onbebouwd bleef en deel uitmaakte van bos, akker of weidegronden. Hierdoor werden er tot de komst

van de industriële bebouwing geen ernstige bodemverstoringen activiteiten binnen het projectgebied uitgevoerd. Dit kan voor een goede bewaringstoestand van al dan niet aanwezig archeologisch erfgoed in de vorm van sporensites zorgen.

Echter met de komst van de industriële bebouwing brak een periode aan van verschillende decennia waarbinnen er meerdere bouwactiviteiten konden worden vastgesteld binnen het projectgebied. Er werden nieuwe gebouwen opgetrokken, andere verdwenen en de aanwezige verhardingen werden verschillende malen aangepast. Al deze ingrepen hebben een erg negatieve impact op het al dan niet aanwezige bodemarchief.

We kunnen dus stellen dat het terrein hierdoor een groot deel van zijn archeologisch potentieel heeft verloren. De context waarbinnen eventuele archeologische resten zich bevinden zal grotendeels vernield zijn waardoor de kans op het aantreffen van intacte archeologische sites of resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering gering tot onbestaande is.

5. Programma van maatregelen

Er werd een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd, dat aangeeft dat er geen bijkomende maatregelen meer nodig geacht worden in het kader van de geplande werken. Al het vooronderzoek dat noodzakelijk is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed werd uitgevoerd.

De impact van de geplande werkzaamheden werd getoetst aan de gekende reeds verstoorde en reeds onderzochte zones, de gekende geologische, bodemkundige en ecologische kenmerken en de gekende archeologische en historische waarden (zie verslag van resultaten van het vooronderzoek).

Belangrijk in de afweging van de noodzaak voor verder vooronderzoek zijn de huidige graad van verstoring, de beperkte oppervlakte van de bijkomende verstoringen, het ontbreken van concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische site, het ontbreken van een context en het beperkte potentieel tot kennisvermeerdering en de hieraan gekoppelde meerkost ten gevolge van bijkomend onderzoek.

Naar aanleiding hiervan zijn geen verdere maatregelen vereist. Daarom wordt geen programma van maatregelen opgemaakt. Deze beslissing steunt op onderstaande redenering.

De afweging of verder vooronderzoek noodzakelijk is, gebeurt op volgende wijze:

Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- *de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven*
Hoewel niet kon aangetoond worden dat er zich geen archeologische resten in het projectgebied bevinden, kon wel voldoende worden aangetoond waaruit deze resten zouden kunnen bestaan en dat gezien de beperkte omvang van de verstoringen en het ontbreken van een ruimere context voor de eventueel aanwezige resten deze dientengevolge geen groot potentieel op kennisvermeerdering hebben.
  - *een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen*
Gezien het ontbreken van mogelijke archeologische resten met een hoog potentieel aan kennisvermeerdering dienen geen verdere maatregelen genomen te worden.
  - *een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken*
Er dient geen archeologische opgraving plaats te vinden in het projectgebied.
  - *een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken*
Er dient geen plan van aanpak gemaakt te worden voor een eventueel behoud in situ.
- Op basis van het uitgevoerde vooronderzoek kunnen we besluiten dat er voldoende informatie is gegenereerd om een te bekrachtigen archeologienota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.